

Kısaca Musul Sorunu

İçeriği Yazan: [Oğuz Kemal ÖZKAN](#) [1] Zaman: Cum, 13/06/2014 - 21:24

Yazar Bloğuna Ekle: Yazarlar Bloğunda Görünsün

Musul, Misak-ı Milli sınırları içerisinde bulunan bir vilayet olmasına rağmen gündemimize IŞİD'in Musul'u ele geçirmesi ve Konsoloslüğümüzü basması gibi sıkıntılı durumlarda girebilmekte. Dinci tayfaya göre zaten Musul'u Lozan Antlaşması ile vermiştik. Cumhuriyet'i kuranların yolundan gittiğini iddia edenlerinse Misak-ı Milli sınırları ile ilgili bir 100. yıl planı var mı bilinmez! Önce şu Osmanlıcı-dinci tayfanın kargaların bile güleceği iddiasına cevap verelim. Musul ne zaman ve nasıl kaybedilmişti? Musul daha 1. Dünya Savaşı'ndan önce petrol yataklarının tespiti ile emperyalist ülkelerin ilgi alanına girmiş ve paylaşma kavgası başlamıştı. İlk paylaşım 1916'da İngilizler yenilmesine rağmen Fransa ve İngiltere arasında yapılan Sykes-Picot gizli anlaşması ile Musul'un Fransa'ya bırakılması ile olmuştur. 1917'de de İngilizler Bağdat ve Kerkük'ü ele geçirmişti.

1918'de Mondros Mütarekesi imzalandıktan sonra İngiltere, Mondros Mütarekesinin 7. maddesi doğrultusunda Hristiyanların güvenliğini bahane ederek Musul'u işgal etti. (Mondros Mütarekesi-7. Madde: İtilaf Devletleri, güvenliklerini tehdit edecek bir durumun ortaya çıkması halinde herhangi bir stratejik yeri işgal etme hakkına sahip olacaktır.) Daha sonra 1920'de Osmanlı topraklarının paylaşılması ve [Sevr Antlaşması](#) [2]'nin şartlarını hazırlamak için toplanılan San Rome Konferansı'nda Fransa Musul'u İngiltere'ye bırakmıştır.

Kısaca 1920 Sevr Anlaşması'na, yani Osmanlı'nın ölüm fetvası olan bu anlaşmaya kadar olan süreçte Musul zaten kaybedilmiştir!

Peki Musul, Kurtuluş Savaşı kazanılmasına ve Misak-ı Milli sınırları içerisinde olmasına rağmen neden alınamadı?

Bunu doğru anlamak ve çözümleyebilmek için öncelikle Musul'un tarihi, etnik ve dini yapısı bilinmek zorundadır.

1365'te Karakoyunlular, 1409'da Akkoyunluların elinde bulunan Musul, 1517 yılında Osmanlı yönetimine geçmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti'ne göre 1923'te Musul'da nüfus 503.000'dir. Burada 263.830 Kürt, 146.960 Türk, 43.210 Arap, 18.000 Yezidi, 31.000 müslüman olmayan nüfus vardır.

İngilizlere göre ise, Araplar 186.000, Kürtler 455.000, Türkler 66.000, Hristiyanlar 62.000, Yahudiler 17.000 olmak üzere Musul nüfusu 750.000 ile 800.000 arasındadır.

Bu farklı rakamlar hem Lozan'da hem daha sonra İngiltere ile ikili görüşmelerde sorunun neden çözülmemeyeceğini özetlemektedir. Yine bu görüşmelerde Türkiye Kürtlerin 'turan kökenli', İngilizlerse İran asıllı olduğunu olduğunu iddia etmişlerdir.

Lozan'da Türkiye-Irak sınırı üzerinde anlaşılabilmesi üzerine bu sorunun, İngiltere ile Türkiye arasında yapılacak ikili görüşmelerle çözülmesine, yine anlaşma sağlanamazsa Milletler Cemiyeti'ne götürülmesi şartına bağlanmıştı.

İngilizler bu görüşmelerde işi daha da yokuşa sürmüş, hatta Nesturiler için Hakkari'yi bile istemişlerdi. Bu görüşmelerinde anlaşmazlıkla sonuçlanmasından hemen sonra Nesturiler 1924'te Hakkari Valisi'ni esir alıp bir çok askerimizi öldürerek ayaklanmışlardı. Ve İngiliz uçakları sınırın kesinleşmemesinden faydalanarak askerlerimize ateş açmışlardı.

Hemen arkasından 1925'te Şeyh Sait ayaklanmasının başlaması ile de Türkiye'nin Musul için düşünülen askeri plan ve hareketleri rafa kaldırılmak zorunda kaldı. Bu noktada Şeyh Sait Ayaklanması'nı tetikleyen Kürt hareketlerine de bakmak gerekir. Şeyh Sait, zaten "Azadi" lideri Cibanlı Halit'in eniştesidir. Azadi Örgütü 1924'te Şırnak Beytüşşebap'ta ayaklanmıştı. Yine Musul sorununu anlamak, bölgeyi tanımak adına 1922-24 arasında Şey Mahmut Berzenci tarafından kurulan Kürdistan Krallığını da unutmamak gerekiyor.

Son yüzyılda gelişen sanayi ve teknoloji ile birlikte petrolün öneminin artması bu bölgede ki sorunun en önemli nedenidir elbette. Musul'da petrol yataklarının bulunduğunu ilk tespit eden Sultan Abdülhamit'in talebi üzerine bölgede araştırmalar yapan Londra'da jeoloji mühendisliği okuyan İstanbul Ermenisi Sarkis Gülbenkyan bu petrol paylaşımından yüzde 5 almakta Hollanda, Fransa, Amerika ve İngiltere şirketleri de kalan pastayı bölüşmüşlerdir.

Türkiye'de Irak petrolünden 1954 yılına kadar pay almış, ancak bu paydan kalan 2.000.000 sterlin alacağından da 1986 yılında Turgut Özal tarafından Arap ülkeleriyle ilişkilerin geliştirilmesi politikası doğrultusunda vazgeçmiştir.

Özetle İngilizler ve diğer emperyalist ülkeler Musul'u işgal etmeleriyle birlikte Türkiye'ye karşı bölgede ki bütün etnik ve dini güçleri devamlı kışkırtmış, o bölge sanayi ülkeleri için petrol gibi çok önemli bir kaynağın elde tutulabilmesi adına Türklere yar edilmemiştir. Türkiye 1926 yılında Ankara Antlaşması ile Musul üzerindeki haklarından vazgeçmek zorunda kaldı. Bu bağlamda günümüzde değişen hiçbir şey yoktur. Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra Hatay ve Kuzey Kıbrıs'ı topraklarına katmış, daha fazlası içinse ulusal birlik ve beraberliğin yanı sıra sanayi, bilim ve teknoloji ülkesi olan güçlü bir devlet olma yolunda emeklemeye devam etmektedir. Maceracı değil akılcı politikalara ihtiyaç duyarak...

Oğuz Kemal ÖZKAN

oguzkema.ozkan@politikadergisi.com [3]

Yorumlar

- [Dış Siyasa](#) [4]
- [Güncel](#) [5]

- [İç Siyasa](#) [6]

Kaynak URL (06/05/2024 - 00:14 tarihinde yazdırıldı):

<http://www.politikadergisi.com/makale/kisaca-musul-sorunu>

Bağlantılar:

- [1] <http://www.politikadergisi.com/pd-uye/oguz-kemal-ozkan>
- [2] http://tr.wikipedia.org/wiki/Sevr_Antla%C5%9Fmas%C4%B1
- [3] <mailto:oguzkemal.ozkan@politikadergisi.com>
- [4] <http://www.politikadergisi.com/category/icerik-kategorileri/dis-siyasa>
- [5] <http://www.politikadergisi.com/category/icerik-kategorileri/guncel>
- [6] <http://www.politikadergisi.com/category/icerik-kategorileri/ic-siyasa>